

til Laangivning. Det Grundlag, hvorefter der skal vurderes, ser jeg nok, er ganske det samme som det, hvorefter Ejendommene ved Ejendomsskylden ansættes til Værdi i Handel og Vandel. Men vi staa jo nu overfor en ny Ejendomsskyldvurdering, og jeg maa da mene, at den Vurdering, der da bliver fastsat, i al Almindelighed maa være den naturligste. Der kunde naturligvis ogsaa indvendes derimod, at vilever overfor ret ubestemte Forhold i Øjeblikket. Men da jeg gaar ud fra, at Ejendomsskyldansættelsen i Henhold til de Forhandlinger, der har været førte her paa Rigsdagen, vil blive fastsat med al mulig Hensyntagen til de overordentlige Forhold, kunde den være et ret godt Grundlag for Ansættelsen af den Værdi, Ejendommen maatte have i Handel og Vandel. At alle de Forbedringer, som Fæsterne har foretaget, trækkes frem ved denne Vurdering, finder jeg ganske naturligt, og det er selvfølgelig, at Fæsteren faar, hvad der kan tilkomme ham, selv om disse Planer og Overslag ikke tidligere har været forelagte Ejeren. Med Hensyn til Kapitaliseringen af det aarlige Beløb og Beregningen af de Tabeller, der findes i Lovforslaget, har jeg intet at bemærke, og derom mener jeg, at alle Parter er enige. Alle er sikkert enige i, at Beregningen af Fæsteretens Værdi er naturlig og rigtig, og det Beløb har Fæsteren naturligvis Krav paa. Det betyder i Virkeligheden i Praksis, at de for deres Levetid skal sikres deres Livsfæste til en aarlig billig Afgift, og denne Ret skal de blive ved at bevare og udbetale det mindre Beløb, som denne Fæsteret er værd. Hvis Fæsteren lever hele sin Middellevetid ud, vil det faktisk betyde, at han har betalt det for Ejendommen, som den er ansat til at være værd i Handel og Vandel. Jeg mener da, at der ikke fra nogen Side kan være noget at indvende imod, at han faar sit og Ejeren sit, og derom synes ogsaa alle Parter at være enige.

Men saa staa man overfor Lovforslagets § 9, om hvilken den højtærede Minister i sin Fremsettelsestale sagde, at det var en ny Tanke, han her gjorde sig til Talsmand for, den nemlig, at medens man hidtil havde regnet med to Faktorer, Ejeren og Fæsteren, regnede man her ogsaa med en tredie, nemlig Samfundet, Staten, som man vil, som en Faktor, der her havde nogen Ret. Jeg kunde meget have ønsket, at den højtærede Minister i sine Bemærkninger til Lovforslaget havde motiveret denne nye Tanke, men det gør han ikke.

Det er mig imidlertid ganske klart, hvad den højtærede Minister mener. Forholdet er i Virkeligheden det, at Ophævelsen af den Fæstetvang, der hviler paa Ejendommen, sætter den højtærede Minister her til en Værdi af $\frac{1}{10}$ af Købesummen for Jordtilliggendet. Det er naturligvis et ganske vilkaarligt valgt Tal, og der kunde for saa vidt lige saa godt have staaet et hvilket som helst andet Tal i Paragraffen, som der ikke foreligger nogen som helst Beregninger, der viser, at Værdien af Fæstetvangens Ophævelse skulde udgøre netop denne Tiendedel. Man har, naar dette Spørgsmaal gennem Tiderne har været diskuteret paa Rigsdagen, vel steds regnet med, at Fæstetvangen betyder en Førringelse for Ejeren, men man har altid ment, at den Værdi, man maatte regne med, skulde tilfalde Fæsteren. Den Betragtning gaar gennem alle de Forhandlinger, der har været førte om denne Sag. Det er særlig gjort gældende af de gamle Bondevenner, men er for øvrigt ogsaa anerkendt af andre, at den Førringelse af Værdien, som det maatte betyde for Ejeren, at Ejendommen var undergivet Fæstetvang, skulde komme Fæsteren til gode. Nu siger den højtærede Minister, at det maa være Samfundets Part. Jeg kan være enig med den højtærede Minister deri, at Samfundet er interesseret i dette Forhold, og naar Samfundet i sin Tid lagde en Fæstetvang paa disse Ejendomme, skete det, fordi det skulde være til hele Samfundets Gavn. Det skete under den Forudsætning; at det skulde komme baade de daværende og Fremtidens Fæstere til gode. Alligevel har den Tanke slet ikke sejret i vor Lovgivning. Tværtimod, naar man gennemlæser Forhandlingerne og de Love, der er givne angaaende Fæste, ser man i Virkeligheden det modsatte Princip sejre. Ved Loven af 19. Februar 1861 giver man Godsejeren den Opmuntring, at han skal have Ret til, naar han sælger Bøndergods til fri Ejendom, at inddrage under Hovedgodset saa meget af det øvrige Bøndergods, som svarer til $\frac{1}{9}$ af det solgte Bøndergods. Deri ligger en Opmuntring til Ejeren til at fremskynde Salg af Fæste til Fæsteren. Og ved Loven af 1872 gør man noget lignende, for saa vidt som Ejeren, naar han inden et vist Tidspunkt har solgt saa og saa mange Procent af Bøndergodset, har samme Ret til at inddrage af det øvrige til fri Raadighed under Hovedgodset. I begge Tilfælde er der Tale om en Opmuntring til Godsejeren for at fremme det frivillige Salg af Fæste.